

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

Zależności między agresją a zaburzonymi postawami wobec odżywiania u kobiet z anoreksją typu przeczyszczającego i z bulimią

Relationships between aggression and disturbed attitudes toward eating in women with purging type of anorexia and bulimia

BEATA PAWŁOWSKA^{A-G}Katedra i Klinika Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
Kierownik: prof. dr hab. med. Andrzej Czernikiewicz**A** – przygotowanie projektu badania, **B** – zbieranie danych, **C** – analiza statystyczna, **D** – interpretacja danych, **E** – przygotowanie maszynopisu, **F** – opracowanie piśmiennictwa, **G** – pozyskanie funduszy

Streszczenie **Cel pracy.** Udzielenie odpowiedzi na następujący problem badawczy: czy i jakie zależności występują między agresją a zaburzonymi postawami wobec odżywiania u kobiet z anoreksją typu przeczyszczającego i z bulimią?

Materiał i metody. W pracy zastosowano następujące testy psychologiczne: Kwestionariusz „Nastroje i Humory” Buss, Durkee oraz Inwentarz Zaburzeń Odżywiania Garner, Olmsted i Polivy. Grupę badaną stanowiły 122 pacjentki z zaburzeniami odżywiania (63 z anoreksją typu przeczyszczającego i 59 z bulimią), których średni wiek wynosił 21 lat.

Wyniki i wnioski. Na podstawie wyników analizy kanonicznej stwierdzono istotne statystycznie zależności między nasilonym poczuciem winy, zazdrości, nienawiści, drażliwością oraz agresją pośrednią a dążeniem do uzyskania szczupłej sylwetki, trudnościami w identyfikowaniu swoich potrzeb, niezadowoleniem z własnego wyglądu i kształtów ciała oraz poczuciem bezwartościowości.

Słowa kluczowe: agresja, zaburzenia odżywiania.

Summary **Objectives.** The aim of this study was to answer the following research problem: whether and what dependencies exist between aggression and disturbed attitudes toward eating in women with purging type of anorexia and bulimia?

Material and methods. In this work the following psychological tests were used: The *Aggression Questionnaire* Buss, Durkee and the *Eating Disorders Inventory* Garner, Olmsted, and Polivy. Study group consisted of 122 patients with eating disorders (63 with purging type of anorexia and 59 with bulimia), whose average age was 21 years.

Results and conclusions. Based on the results of canonical analysis the authors found a statistically significant relationship between severe sense of guilt, jealousy, hatred, irritability and indirect aggression and a desire to obtain a slim figure, difficulties in identifying own needs, dissatisfaction with appearance and body shape and sense of worthlessness.

Key words: aggression, eating disorders.

Wstęp

Agresja należy do względnie stałych cech osobowości o różnorodnych i złożonych uwarunkowaniach. Agresja, dążenie do dominacji, zachowania pasywno-agresywne, bunt, egoizm, tendencja do manipulowania otoczeniem oraz nasilona potrzeba zwrócenia na siebie uwagi są cechami często opisywanymi przez badaczy zajmujących się problematyką zaburzeń odżywiania [1]. Jedni badacze uważają, że [2] dążenie do szczupłości może być demonstracją agresji i walki o kontrolę, a zaburzenia odżywiania – formą złości i protestu przeciw

zewnątrznym autorytetom, a inni podkreślają, że nasilone zaburzenia odżywiania współwystępują z tłumieniem emocji: złości, frustracji, niepokoju i agresji [3]. Wskazują [4], że tłumienie złości przez kobiety z zaburzeniami odżywiania współwystępuje z trudnościami w identyfikowaniu swoich uczuć i potrzeb, a w związku z tym – z zaburzeniami psychosomatycznymi.

W pracy sformułowano następujący problem badawczy: czy i jakie zależności występują między sposobami radzenia sobie z agresją a zaburzonymi postawami wobec odżywiania u kobiet z anoreksją typu przeczyszczającego i z bulimią?

Tabela 1. Współzależności między wynikami w skalach kwestionariusza „Nastroje i Humory” a wynikami w skalach Inwentarza EDI u kobiet z zaburzeniami odżywiania

Skale	Współczynnik	Pier. 1
Agresja pośrednia		0,57
Irytacja		0,76
Negatywizm		0,34
Uraza		0,84
Podejrzliwość		0,70
Agresja słowna		0,45
Poczucie winy		0,84
	Ad	40%
	Rd	14%
Dążenie do bycia szczupłym		0,90
Bulimia		0,61
Niezadowolenie z własnego ciała		0,77
Niefektywność		0,78
Perfekcjonizm		0,56
Nieufność w relacjach międzyludzkich		0,39
Świadomość interoceptywna		0,81
Lęk przed dojrzałością		0,48
	Ad	47%
	Rd	16%
	CR	0,59
	$p <$	0,001

Uwaga: Ad – współczynnik dopasowania; Rd – współczynnik redundancji; CR – współczynnik korelacji kanonicznej. W tabeli zamieszczono tylko te zmienne, których korelacje (dodatnie lub ujemne) były wyższe lub równe 0,30.

Material i metody

W pracy zastosowano następujące testy psychologiczne: Kwestionariusz „Nastroje i Humory” Buss, Durkee w autoryzowanym przekładzie Choynowskiego oraz Inwentarz Zaburzeń Odżywiania Garner, Olmsted i Polivy.

Grupę badaną stanowiły 122 pacjentki z zaburzeniami odżywiania (63 z anoreksją typu przecyszczającego i 59 z bulimią), których średni wiek wynosił 21 lat.

Wyniki

Celem określenia zależności między rodzajami agresji, ujętymi w skalach Kwestionariusza „Nastroje i Humory” a skalami Kwestionariusza EDI, w grupie kobiet z zaburzeniami odżywiania, zastosowano analizę kanoniczną, której wyniki zamieszczono w tabeli 1.

Uzyskano jedną parę zmiennych kanonicznych, która wyraża współzależności między nasilonym poczuciem winy, zazdrości, nienawiści, drażliwością oraz agresją pośrednią u pacjentek a dążeniem do uzyskania szczupłej sylwetki, trudnościami w identyfikowaniu swoich potrzeb, niezadowoleniem z własnego wyglądu i kształtów ciała oraz poczuciem bezwartościowości i nieskuteczności działania. Zmienna kanoniczna utworzona ze skal Kwestionariusza „Nastroje i Humory” wyjaśnia 40% ich zmienności i tłumaczy 16% zmienności w przeciwstawnym zbiorze. Zmienna utworzona ze skal Inwentarza EDI wyjaśnia 47% wariacji tych skal i 14% wariacji w zakresie rodzajów agresji.

Dyskusja

Otrzymane wyniki analiz statystycznych informują o występowaniu u pacjentek istotnych statystycznie zależności między nasilonym poczuciem winy, zazdrości, nienawiści, drażliwością oraz agresją pośrednią a dążeniem do uzyskania szczupłej sylwetki, trudnościami w identyfikowaniu swoich potrzeb, niezadowoleniem z własnego wyglądu i kształtów ciała oraz poczuciem bezwartościowości i nieskuteczności działania.

Wyniki te korespondują z rezultatami badań, przeprowadzonymi przez Reberta i wsp. [5]. Badacze ci [5] ujawnili występowanie nasilonej wrogości u pacjentek z anoreksją typu przecyszczającego oraz z bulimią.

Root i wsp. [6] sugerują, że symptomy zarówno anoreksji, jak i bulimii mogą być pośrednim wyrazem agresji przyjmującej postać pasywno-agresywnej rebelii oraz somatyzacji złości.

Wnioski

Dążenie do uzyskania szczupłej sylwetki, trudności w identyfikowaniu swoich potrzeb, nasilone poczucie winy, zazdrość, nienawiść, drażliwość oraz agresja pośrednia współwystępuje z nasilonym niezadowoleniem z własnego wyglądu i kształtów ciała oraz poczuciem bezwartościowości u kobiet z anoreksją typu przecyszczającego i z bulimią.

Piśmiennictwo

1. Vanderlinden J. *Boulimie en eetbuijen overwinnen. Een gids voor patient, gezin en hulpverlener*. Tielt: Lannoo; 2002.
2. Kog E, Vandereycken W. *The facts: a review of research data on eating disorder families*. W: Vandereycken W, Kog E, Vanderlinden J, eds. *The family approach to eating disorders*. New York: PMA Publishing Corp.; 1989: 25–56.
3. Zaitsoff SL, Geller J, Srikameswaran S. Silencing the self and anger: relationship to eating disorder symptoms in adolescent females. *Eur Eat Disor Rev* 2002; 10(1): 51–61.
4. Favaro A, Santonastaso P. Self-injurious behavior in anorexia nervosa. *J Nerv Ment Dis* 2000; 188(8): 537–542.
5. Rebert WM, Stanton AL, Schwarz RM. Influence of personality attributes and daily moods on bulimic eating patterns. *Addict Behav* 1991; 16(6): 497–505.
6. Root MP, Fallon P. Treating the victimized bulimic. The functions of binge-purge behaviour. *J Interpers Violence* 1989; 4: 90–100.

Adres do korespondencji:

Dr hab. n. med. Beata Pawłowska
Katedra i Klinika Psychiatrii UM
ul. Głuska 1
20-439 Lublin
Tel.: (81) 748-64-68
E-mail: pawlowskabeata@tlen.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 30.03.2011 r.

Po recenzji: 4.04.2011 r.

Zaakceptowano do druku: 11.04.2011 r.